

teč te goljufati, si izmislil večje premožnje, kakor ga imam?“ Ona pa mi je segla v besedo: „Nikar ne govori tako! Bogovi naj me varujejo, da bi ti bil tak! Takega bi ne mogla ljubiti.“ (Ko ji potem dokaže, kako neumestno bi bilo, ko bi se on tako barval po licu in okrog oči, kakor je bila tedaj pri ženskah navada, še na to pristavi.) „Verjami mi, ženka, da mi je najljubša tvoja lastna barva; po božji naredbi se zdi človeku telo človeka najmikavneje, kedar ni popačeno z umetnimi sredstvi. Take prevare okanijo k večjemu tujca, ne pa tistega, ki živi vedno med nami...“ Odslej je opustila žena vse tako lepoticenje.

V poznejšem poglavju še pristavi Ishomah pol resno, pol šaljivo da se zaradi urjenja v zagovarjanju često „pravda“ (seveda le v pogovoru) s svojo ženo in da ga je že večkrat obsodila na telesne ali denarne kazni. — Ostali del spisa se bavi le z gospodarstvom.

* * *

Tako so razpravljali pred 2000 leti razumni možje o ženski, v kolikor je možu podpora pri hiši. — Kaj, ko bi ti možje vstali iz svojih grobov in prisluškovali, kako govori v našem 20. stoletju kaka možka družba katerekoli stranke o ženski?... Ali bi občudovali visokost idej, ki bi jih slišali?

PAX... UTVA. TRST.

Pax — zapeli so krlatci
na nebesnem svodi,
in zavladal mir je blagi
vsepovsodi...

A v to moje bolno srce
mir ni hotel priti;
ni hotel mi mračne duše
razvedriti...

V sveto noč je pesem rajska
angelcev hitela
in samotna moja duša
je ihtela...

O ZAKONU. IVANKA KLEMENČIČ.

Najprvotnejša oblika človeške družnosti je zakon. Ta družnost je utemeljena v človeški naravi, v njegovi spolni različnosti, ki teži po spojenju v svrhu ohranitve in množitve.

Zakonska družnost je torej v človeštvu stalna, ni pa stalna in povsodi jednaka oblika te družnosti. Nočem navajati tu oblik zakona v raznih narodih in raznih dobah, saj je vsak izobraženec že več ali manj čital o tem, marveč hočem takoj zavzeti stališče, da je najpopolnejša in najvrednejša oblika zakona v katoliškem zmislu t. j. v zmislu enoženstva in enomštva in v zmislu nerazdružljivosti.

Težko je razumeti, zakaj se dandanes v skoro vseh kulturnih narodih baš ta oblika zakona tako vstrajno napada in zametuje ter se mesto nje zahteva oziroma postavlja razdružljivi, takozvani civilni zakon, v kateri obliki se človek lahko trikrat in še večkrat oženi v svojem življenju, ne da bi bil le jedenkrat udovec ali udova. Od drugih strani — in to baš od tistih, ki jemljejo v zakup ves napredek in vso kulturo — se pa celo zahteva odstranitev vsake zakonske oblike; vladati ima svobodna ljubezen t. j. vsak naj si izbira in menja po mili volji (in svoji privlačnosti!) druga za spolno občevanje; glede »ljubezni« je vsak popolnoma svoboden in ni za tozadevna svoja dejanja nikomur odgovoren.

Človek pa bi mislil, da ker se že — sosebno civiliziran — človek v vseh svojih normalnih življenskih pojavih tako ugodno razločuje od živali, bi se moral še sosebno razločevati od nje gledè javljanja tako važnega in mogočnega, spolnega nagona. Da, človek bi mislil, da kakor je vsemu normalnemu, človeškemu delovanju utisnjen pečat njegove plemenite duševnosti, ki se posebno kaže v njegovem teženju po stalno urejenih razmerah, tako mora ta ple-

menita duševnost dejstvovati tudi v spolnem življenju.

Prava, človeškemu bistvu primerna, iz njega izvirajoča in ga ob enem polneča ljubezen je možna le med enim gotovim možem in eno gotovo ženo. Taka ljubezen more biti le čisto osebna, individualna in zato stalna; ne trpi nikake menjave, nikakega kompromisa... Temeljem take ljubezni — in le na tem temelju naj bi se sklepale zakonske zveze — sklenjen zakon je a priori stalen, nerazdružljiv. Ker je pa človek družno bitje in živi v družbi, od katere prejema razne ugodnosti in dobrote, od katere je skoraj popolnoma odvisna njegova eksistenca in na katero ga vežejo velike dolžnosti, zato je človek tej družbi tudi odgovoren za gotova svoja dejanja, mej katerimi je jedno najvažnejših zasnutje lastne družine. Za ta dejanja iskati si mora človek formalne sankcije od družbe ter se mora podvreči dotičnim njenim naredbam.

To velja v javnopravnem oziru. Verski moment pa itak izključuje vsak dvom.

Ako je dandanes na svetu toliko nesrečnih v katoliški obliki sklenjenih zakonov, temu nikakor ni kriva ta oblika, kakor dovolj bedasto trdijo gotovi svobodnjaki. Le poglejmo v Ameriko, kakšno veljavo ima zakonska zveza tam. Saj listi skoro vsak dan poročajo o kaki »amerikanski« poroki ali ločitvi zakona. Da, zakon je v Ameriki degradiran v karikaturu! Moralna propalost in gnjiloga zakonskega življenja, ki vlada tudi v drugih deželah, kjer je uveden civilni zakon, nam istotako ne vzbujajo ni najmanjše vere in ni najmanjšega zaupanja v svobodnejše zakonske forme. O idealnem pojmovanju zakona ali katoliškem prepričanju naj niti ne govorim.

Vzroka nesrečnim zakonom moramo že iskati globlje, in sicer pred vsem v frivolnosti, s katero se zakoni sklepajo.

Že gori sem omenila, na katerem temelju edino bi se imele sklepati zakonske zveze, namreč na temelju prave, istinite ljubezni. Edino ta temelj je zanesljiv in vreden, da si na njem zasnujemo nerazdružljivo zakonsko družbo, edino s to ljubeznijo v srcu smeta mož in žena skleniti dosmrtno pogodbo mej sabo in Bogom. Kajti zakon je svet in vzvišen misterij in gorje mu, kdor ga z drzno nogo pogazi v blato! In vsak izmed nas vé iz lastnega opazovanja, na kako lahkomišeln ali tudi naravnost nemoralen način se često sklepajo zakoni, toliko v takozvanih višjih in boljših krogih, kakor tudi v nižjih slojih. V prvih prečesto odločuje edino le špekulacija, bodisi glede premoženja, bodisi glede zvez za pospešenje službenega avancementa. Dostikrat tudi uvidita »skrbni papa in mama«, da se jima odrasli sin popolnoma pobarabi, ako se jima ne posreči nemudoma ga oženiti — seveda s »primerno« nevesto. Dobrodušni ali pa tudi zvit »halodri« se navadno uda ter gre in se v »gali« pokloni nevesti, ki sta mu jo izbrala skrbna stariša... To velja z ozirom na možki del; kar se pa tiče žensk, so pa po »skrbni vzgoji« navadno tako globoko uverjene o neizogibnosti svojega »ženskega poklica«, da so takoj na uslugo, kadar papa in mama mislita, da bi to bila »primerna«, »ugodna« ali celo »izvrstna« partija. Da je v takih okoliščinah sklenjen zakon obema deloma pred vsem »težak ja rem«, za katerega jezo se skušata zakonca vsak na svojo stran kolikor najbolje mogoče odškodovati, ali se tega jarma rešiti — nas učijo žalostne vsakdanje skušnje. Ali kdo bi si upal imeti drzno čelo, da bi radi propalosti ali lahkomišelnosti nekaternikov metal blato na vzvišeno institucijo samo ter zahteval, da se v večjo komodnost teh ljudi poruši!

V nižjih slojih istotako manjka pravega pojma o zakonu in spoštovanja do njega. Možkim je tu navadno cilj, ki ga

hočejo doseči z zakonom, ta, da si pridobe v ženi zvesto oskrbnico, ki jim bo za majhen denar dajala dobro, zdravo hrano, jih prala in šivala ter jim sploh v vsem stregla. Mnogi poleg tega računajo tudi še na poseben ženin zaslužek. Važen moment pa seveda tvori tudi spolni egoizem..... Po drugi strani pa nižje ženstvo večinoma išče in pričakuje v zakonu preskrbitve ali vsaj prijetnejšega, svobodnejšega življenja, ne da bi le pomislilo na velike in teške dolžnosti in trpljenja, ki čakajo žensko v zakonu, sosebno v nižjih slojih. Priprosta dekleta komaj čakajo, da jih kak fant v nedeljo ali praznik povabi s sabo na ples ali sploh v gostilno; in ko sta bila tako skupaj drugič in tretjič — postalo je njuno razmerje intimno, ne da bi se bili zblížali tudi njuni duši, ki sta si še čisto tuji, neznaní... Taka dva mlada človeka često tudi v bodoče spaja edino le telesna strast, brez vsake globlje duševne simpatije, ako se še celo ne mrzita. Posledice spolnega občevanja navadno ne izostanejo in pod pritiskom javnega mnenja in časih vesti vzame možki v zakon žensko, katere ne ljubi, pač pa dostikrat zaničuje. Kaj čuda, ako se mej takimi zakonci že zgodaj pojavijo konflikti, kaj čuda da se tudi v nižjih slojih najde dovolj ljudi, ki jezno trgajo na zakonski verigi!...

Pa še neka druga splošna okolnost je mnogokrat vzrok bolestim konfliktom v zakonu, ako sploh ni grobokop zakonske sreče. Kdo izmed nas ne pozna nobenega slučaja, v katerem bi bila ženina neizobraženost ako ne vzrok naravnost nesrečnemu zakonu pa vsaj vzrok ne — srečnemu zakonu, mučnim trenotkom in vedno se ponavljajočim sporom! Da: dvignite ženstvo na višji kulturni nívó, zblížite čim bolj žensko izobrazbo z možko in poglobite izobrazbo v obče — in prepričali se boste na lastne oči, kako kruto ste grešili nad človeško družbo, ko ste žensko izključili od resnične izobrazbe.

Ko naštevamo vzroke nesrečnih zakonov, pa ne smemo izpustiti enega činitelja, ki v novejši čas kakor strašna kužna bolezen razsaja mej človeštvom: Alkoholizem. Kdo bi seštel solze in gorje nesrečnih žena pijancev! In kdo zapopade gorje onih rodbin, kjer je žena udana pijančevanju, ali kjer sta mož in žena pijanca! Pač čas je že, da se zdramimo ter resno pomerimo s tem velikim sovražnikom človeške sreče!

Ako bi se v človeštvu poglobil pojem o zakonu, ako bi vsak, ki stoji pred oltarjem, da sklene sveto zakonsko zvezo, lahko položil roko na srce ter molil: Vsevedni! preiskal sem svoje srce, preskusil sem svoje nagnenje in našel sem, da je moja ljubezen tako istinita, močna in globoka, da bo prenesla tudi nesrečo in trpljenje, da bo trajala do smrti. V Tvoje roke polagam svojo zakonsko pogodbo...; ako bi ženstvo mnoge lepe svoje lastnosti oplemenilo in poglobilo s temeljito izobrazbo duha, ako bi alkoholizem igubil svojo grozovlado nad človeštvom in ako bi v človeški družbi zavladata malo večja pravčnost — ne izvzemši ženstva, potem bi vstala zakonska sreča v vsi svoji čudoviti, neminljivi lepoti ter bi človeštvu dala pozabiti vsaj polovico zemeljskih boli.

Naj nam sveti ta ideal, da mu pripravimo pot!

NOČ. FRAN ŽGUR. PODDRAGA.

Ugasnil dan poletni žgoč
prišla miru kraljica, noč —
Pred njo od polj cvetlični duh
kot amoret poljublja vzduh...
Prelepe njene so oči,
blestečih zvezd so tisoči,
zamaknjene v pokoj zemlje —
poljane k njim zahrepene...
Tako srce zahrepeni,
tako molče zaljubljeni,
ko mimo njih brezglasna vsa
ljubezen v harfo zaigra,
in dahne v srca vek jim nov
v naročje vrže jim cvetov...